

OVERDENKING

*Mijn ogen zijn gevestigd op God of Hij mij redt
Mijn hart, hoezeer onrustig, heb ik op Hem gezet.*

zongen we zostraks. Waar kijken we naar in het leven, waarop vestigen wij bewust onze ogen? Waar verlangen we naar, wat zoeken we op, waarop zetten we ons hart?

Als we door de stad lopen, op onze telefoon scrollen, als we temidden van een groep mensen zijn – waar kijken we naar, waar letten we op, wat houdt onze blik vast? Wat geven we aandacht? Waar ligt onze focus?

De 40-dagentijd is een tijd om bewuster nog dan anders met deze vraag bezig te zijn. Het maakt wel wat uit waar je je blik op richt. Of je bijvoorbeeld altijd maar kijkt naar mensen die vanaf de buitenkant gezien het beter getroffen hebben dan jij, geslaagder zijn, de dingen beter voor elkaar hebben, iets hebben wat jij niet hebt. Of dat je je oog richt op mensen die in het leven dingen moeten missen, een moeilijke weg hebben te gaan. Kijk je naar en let je vooral op hoe mensen iets goeds proberen te doen, ook al maken ze daar ook fouten bij, of ben je vooral gefocust op wat ze niet goed doen, wat er aan schort?

Waar kijk jij naar en hoe kijk je? Waar zet jij je hart op? In het evangelieverhaal van vanmorgen gaat het denk ik ook om deze vraag. Het is een bijzonder heftig verhaal. Het is één van de weinige momenten waarin Jezus door woede gegrepen wordt. Zo maken we hem niet vaak mee. Alle vier evangelisten vertellen het, dit verhaal van de tempelreiniging en dat betekent dat het een kernverhaal is.

Opvallend is dat bij alle anderen dit verhaal aan het eind van hun evangelie staat, als Jezus het doel van zijn reis, Jeruzalem bereikt heeft. Niet lang daarna wordt hij terechtgesteld. Bij Johannes staat het juist helemaal aan het begin. Bij Johannes maakt Jezus niet één keer, maar drie keer de gang naar Jeruzalem. Dit is de eerste keer dat hij daar is. Het verhaal van de tempelreiniging volgt bij Johannes op de bruiloft te Kana, het eerste teken dat Jezus verrichtte. Twee verhalen die een sterk contrast vormen en tegelijkertijd een soort tweeluik.

Eerst het contrast. In Kana, op een bruiloft op het land, zorgt Jezus er achter de schermen voor dat het feest door kan gaan en de mensen in de volheid en vreugde van het leven kunnen delen. Hier in de stad treedt hij juist op de voorgrond. En in plaats van dat hij iets opvangt dat mis dreigt te gaan is Jezus hier degene gang van zaken verstoort. Dat gebeurt op een manier die je gerust gewelddadig kunt noemen.

Hij maakt een zweep van touw. Hij jaagt de handelaars de tempel uit. Hij smijt het geld van de wisselaars op de grond, en Hij gooit hun tafels omver. En hij schreeuwt: *Weg met dat alles hier!*

Waar is het voor nodig om zo te keer te gaan? Eerst is er even wat uitleg nodig. Wie in die tijd in de tempel in Jeruzalem een offer wilde brengen moest de offerdieren kopen. Vroeger kwamen pelgrims met een dier uit hun eigen kudde naar de tempel en offerden daarmee als het ware een deel van zichzelf. In de loop van de tijd is daar een ander systeem voor ingericht en konden en moesten mensen bij de tempel hun offerdier kopen.. Duiven waren offerdieren voor de armen. Ook Jozef en Maria brachten duiven ten offer toen ze Jezus na zijn geboorte in de tempel presenteerden. Heel praktisch natuurlijk dat je zulke dieren niet een eind mee hoefde te sjouwen. Maar onder de schijn van dienstverlening maakten de tempelhandelaren flinke winst met die duivenverkoop, ten koste van de mensen die het niet breed hadden.

In de tempel mochten mensen geen Romeinse geldstukken gebruiken. Want daar staat het beeld van de keizer op. En de keizer die zichzelf een god waant, kan niet geëerd worden in de tempel waar God de enige is die aanbeden wordt. Dat lijkt allemaal heel vroom, maar deze wisselpraktijk leverde de wisselaars goed geld op. Dat is wat Jezus hier zo razend maakt. Dat wat zich uitgeeft voor vroomheid en dienstverlening in werkelijkheid misbruik van macht is. Van meet af aan stelt hij dat aan de kaak. Daarom plaatst Johannes dit verhaal aan het begin van zijn evangelie.

Jullie maken een markt van het huis van mijn Vader, zegt hij. De tempel is geen plek om handel te drijven om er zelf beter van te worden. De kerk is geen plek om iets te zoeken voor jezelf alleen en voorbij te gaan aan wat anderen zoeken en nodig hebben. Het moet juist een plek zijn van een andere orde, een heilige plek, waar het gaat om op wat jou en je direkte eigenbelang overstijgt, een plek waar je heen gaat om je ogen te vestigen op God, en je hart op Hem te zetten.

De middeleeuwse mysticus Meister Eckhardt vergelijkt in een preek over dit verhaal van de tempelreiniging de tempel met ons hart. Ons hart waarin van alles leeft: angst, onzekerheid, geldingsdrang, jaloezie. Maar ook het verlangen naar God, naar eerlijkheid, waarheid, liefde. Het is ons hart dat gereinigd moet worden, zegt hij, zodat God er kan gaan wonen.

Jezus maakt hier ook een dergelijke vergelijking als hij zijn lichaam vergelijkt met de tempel. Ook dat vraagt om enige uitleg. Het evangelie van Johannes begint met de woorden dat het woord dat vlees geworden is en onder ons gewoond heeft. Dit is het antwoord dat Johannes geeft op de vraag waar je God kunt vinden. Gods woonplaats is niet een tempel waar woekerpraktijken liefde en gerechtigheid in de verdrukking brengen.

Johannes is Jezus gaan zijn als de plaats waar God op aarde is komen wonen. Hij wil onze ogen richten op deze mens die met zijn leven Gods liefde belichaamt en die anderen uitnodigt om hetzelfde te doen, om in hun hart en hun leven ruimte te maken voor God.

Johannes laat met dit tweeluik van de bruiloft te Kana en de tempelreiniging aan het begin van zijn evangelie het licht vallen op de twee verschillende kanten van Jezus' missie. Aan de ene kant de nabijheid, het gevende, het overvloedige van de liefde en aan de andere kant het confronterende van kritiek en oordeel. Maar ook in dat laatste geeft Jezus mensen iets dat wezenlijk is. Deze twee kanten horen onlosmakelijk bij elkaar.

In beide geeft Jezus zichzelf volledig. *De hartstocht voor uw huis zal mij verteren* is het psalmvers waaraan de leerlingen moeten denken als ze zien hoe sterk hij geraakt is. Die woorden zijn waar op nog een andere manier dan ze op dat moment kunnen beseffen. Die hartstocht, de manier waarop Jezus zichzelf volledig geeft, zal uiteindelijk leiden tot zijn dood.

Maar juist in zijn sterven, in wat eerst voor het oog alleen maar afbraak lijkt, gaat de kracht verborgen van het leven dat hij is komen onthullen. Juist daarin zal duidelijk worden hoe God onder de mensen is komen wonen, en dat Hij is gekomen om nooit meer weg te gaan. Licht dat terugkomt, hoop die niet sterven wil, liefde die niet kapot te krijgen is.

Daar kun je tekenen van zien, als je tenminste goed kijkt. Je kunt het zien in mensen die eerlijk zeggen waar het op staat, wat ook de gevolgen voor hen zelf zijn. Zo iemand als Navalny, die zijn leven heeft gegeven voor de zaak waarin hij geloofde en daarmee velen inspireerde en moed gaf. In zijn vrouw Julia die zijn missie voortzet. Maar ook in heel gewone mensen die zonder veel ophef de dingen doen waarvan ze vinden dat ze die moeten doen. In al die manieren waarop mensen andere mensen nabij kunnen zijn en hun hart laten spreken.

Nog een keer die vraag van het begin: Waarop vestigen wij onze ogen, waar kijken we naar? Waaraan geven wij ons hart?